

VASI SZABÓ JÁNOS

A katona és a delfinlány

„Kék vitorlát kergetett a szél
 Ott, ahol az éj a vízhez ér
 Hallgattam, a tenger mit mesél
 Így fürdött a boldog nyárban
 Csillogott a napsugárban
 Jugoszlávia, Jugoszlávia
 Így fürdött a boldog nyárban
 Csillogott a napsugárban
 Jugoszlávia, Jugoszlávia!”

(délszláv dal)

A katona**I.**

A becsapódott gránát repeszei felsértették a kerítés lábazatát, a ház falát. A neonáci hörögvé feküdt az árokban: nem húzta be időben a kopasz kobakját, képe a sűrű patakozó vértől sötétlett. Onnan, ahol Bojanával megbújtunk, nem tudtam megállapítani, tényleg súlyos a sérülés, vagy megint egy terjedelmes horzsolás, amit holnapra a parasztasszony kendőjével fog bekötni és hülye Rambo mozdulatokkal szórakoztatja a szakaszt; míg a komor, magyarul tudó spanyol-zsidó újságíró el nem küldi a bús Walhallájába...

Bojana lövésre emelte a géppisztolyt, de visszahúztam a fal mögé. Az utca túlsó felének a párás ködéből csetnikek ordítása hallatszott; egymást szólongatva közelítették az elaknásított területet. A férfias barna arc megkeményedett, azt hittem képen vág: harci lázban égett, s hozzá mertem érní. Markáns vonásai – nem különbözők a túlnan csörtetőkétől – megenyhültek, ceruzával kihúzott szemöldöke összerándult, éreztem: itt van, mellettem, rekedt hangon kérdezte: „Mi van?”

Aknatűz, golyózapor, fülembé lihegő fegyvertárs – aki szerb, ráadásul nő -, mi juthat ilyenkor a katona eszébe: mit keresek ebben a paradox polgárháborúban?

A felsőkeresztesi barát – kinek unszolására belevágtam a kalandba – halott. Eszéki orvlövész loccsantotta a piac dinnyehalma mellé az agyvelejét...

Szóltam Vlasicsnak: ne parádézzon a frissen vasalt gárdista egyenruhában! De feltámadt a krobót hazafiság! Bele sem kóstolt, neki véget ért a háború!

A hazatérésen percig sem gondolkodtam. Újonnan érkezett német „brigádhoz” csapódva, határ menti egységhez csatlakoztam. Nyár óta lövöldözte egymást a horvát és a csetnik. Mondták: pár hét, és lerohannak mindent a krajainai szerbek. Megfogadtam, hogy bosszút állok Jóskaért, s a pokolra küldök néhányat!

Rászoktam a literes üvegben osztott hamis-konyakra. Kegyetlen íze volt, de ütött rendesen. Remegett a föld, gránátdarabok süvítettek, vagy a szakasz ócska páncéltörő ágyújától csöngött óráig a fülem – az Istenek itala volt!

Evés helyett is ittam; hetekig szorulással küszködtem, a verebek leszédültek a latrina fölé hajló ágakról...

Korábbi sportsérülés okán a bakancs fűzőjét szorosra kellett kötni, mert egy rossz lépéstől kifordult volna a bokám. Napok múlva úgy éreztem, lerohad a lábamról a zokni.

Beértünk a faluba. A tanácsháza előtt volt a sorakozó. Középmagas, nullásgéppel nyírt hajú, határozott tekintetű fiatal férfi tartotta a szemlét. A germánokat anyanyelvükön köszöntötte. Kezét nyújtva végigmért, pillantása ravaszkássá vált: „Guten tag!” Magyarra váltott:

– Hol katonáskodtál?

– Pécsent, a felderítőknél – a bejelentés nem hatotta meg, foghegyről odavetette:

– Remek! Kapsz egy társat! Ne szakadj el tőle, a falut aláaknáztuk!–

Elfordult, gyors, ruganyos léptekkel a fellobogozott épületbe ment. Kényelmetlen várakozás kezdődött. Társaim izgatottan toporogtak a sárguló lombú eperfa alatt. Lassan előkerültek a helyi gárdisták; odaintettek magukhoz egy-egy „újoncot”. Hüvelykujj mélyedt a hátamba, dühösen hátrakaptam.

– Fich deine Mutter!*

A mokány alak végigmért. Viszonoztam a „szemlét”: sáros bakancs, terepszínű feszülő nadrág, zöld pólója fölött ujjatlan zubbony; a vállán átvetett antantszj furcsa ívet írt le: erősen domborodott valami a mellény alatt... Fenébe! Egy nő. Homlokán ráncok nyoma, szemöldöke ceruzával kihúzva, kreol bőrét a pofacsontján, pisze orra körül apró napégés-foltok pettyezték. Drótszerű, sötét

haját elfeküdte; úgy nézett ki, mint a bóbitás galamb. Arcvonásaiban kevés nőies lágyág volt, s lebiggyesztett álla csak rontott az összképen. Rekedt, mély hangját a Charlie is megirigyelte volna:

– *Soll ich dich hätscheln? Oder bis du ein Neonazi?**

– *Drago mi je... Ja sam Magyarski.*** – magamban elátkoztam a „kommandantét”: kit akasztott a nyakamba!? Mocskos szájú némbert!*

– *Ah! Wenn's auf Schwäbisch besser geht, können wir so sprechen.**** Ich bin Bojana Szamardzsics.*

– *Niedermayer Tamás. Bist du ein Bosnier?******

– *Serbe. Bist du dennoch Deutscher! Ich zeige dir, wo du Futter und Waffenzimmer bekommen kannst.******

Érdes tenyere nyirkos tapintású volt. Hamar megtapasztaltam: a modora sem volt simább...

Bojana két kézzel markolta a Kalasnyikovját, fejét kicsit elfordítva lőtt: mint mikor büzlő csomagot dobott a szemetesbe, az orrát is elfintorította. A szétszóródó hüvelyek a kerítés vaslemezen pattogtak. Örült csaj: megsebzí magát!

– *Komm zurück!******

** Anyáddal szórakozz!*

*** Téged kell dajkálnom? Neonáci vagy?*

**** Én is örültem... Magyar vagyok. (horvát)*

***** Ha a sváb jobban megy, beszéljünk úgy. B.Sz. vagyok.*

****** Bosnyák vagy?*

****** Szerb. Mégis német vagy! Megmutatom, hol kapsz kaját, és a fegyverszobát.*

****** Gyere vissza!*

Megint elkapta a „harcis láz”: a géppuska szakaszos ropogása, a csupasz bokrok mögül fájdalmas kiáltás: „Ranjenih zsenal!” Szájából gőzként áradt a lélegzet, teste a fegyver ütemére rándult. Baloldalt – hol az antantszój nem tartotta – elszabadult padlizsánként ugrált a melle. Fogsorát vicsorította, kuszált frizurájából sastollként állt a „bóbitája”. Mikor kitérte, mellé ugrottam, könyökénél fogva mögém rántottam. Hátba taszítva, ráordítottam: Zur Deckung!* Húzd vissza a beled!

Az utca végén felugrott a csetnikek gépágyúja. A németek nem tudták tartani a mellékutcát! Vállam a kapu betonoszlopába verve gurultam a fedezékbe. A nő ott kuporgott: szemei kidülledtek, remegett.

– Meg akarsz döglenni? Böszme szerb picna! Végeztem veled! Such statt mir einen anderen Leichen aus!***

Megnyalta lila ajkát, arc-csontján a sötét foltokat vakargatva ásított. Ezt csinálta, ha látta, hogy dühöngök.

– Alle werden wir gestorben. Ist es nicht egal, wann?*** – kaján vigyorát a szomszéd kertbe csapódott akna robbanása törölte le.

– Prokletstvo! Artiljerija!... Verschwinden, Blonder Prinz!****

II.

A falut elárasztotta az ágyútűz. Lombját hullatott barackfa mögé bújunk. Bojana egy leégett családi ház felé mutatott.

– Los, dahin!*****

– Rossebet! Wir werden lebendig nicht entkommen! Lagati!*****

Repülőgép húzott el, JNA felirata tisztán kivehető volt az oldalán. Az országút melletti épületeket bombázta. A gárdisták ott keményen tartották magukat.

Behúztak a csetnikek: ágyúk dörögtek, gránátűz és becsapódó „katyusa” rakéták... A föld így még nem remegett alattam! A gyümölcsös kerítése felől lépések hallatszottak. A lány idegesen kapott az üres fegyverhez. Csöndre intettem. Ahol hasaltam, onnan jól látszott: egy tépázott ruhájú horvát katona lopakodik felénk.

– Stefan! – mordult fel Bojana.

Kézigránátokat és lőszerral teli tárat hozott, s rossz híreket. A csetnikek frontálisan támadtak. Tucatnyi tankjuk volt. De megtorpannak, amikor az első lánctalpas ráhajtott az aknákra!

– A vasútállomás védőit lerohanva megálltak. Arra számítottak, elfu-
tunk előlük. Sok csetnik otthagya a fogát! Sajnos, közülünk is elestek...
A parancs: holnapig ki kell tartani! Délután ötkor Ivanováč felé kitörünk.
Csatlakoztatok egy nagyobb rajhoz! Isten legyen veletek és a szerencse! –
elvigyorodott, megpöckölte Szamardzsics lefittyedt állát. A lány dühösen
odacsapott. A férfi eltűnt a tornác romjai közt.

– Hülye! – megvakarta a feje búbját – Mihez kezdünk, Tamás?
– Szerinted?

**Fedezlek!*

***Keress másik hullajelöltet!*

****Mind meghalunk. Nem mindegy, mikor?*

*****Fenébe! A tüzérség! (horvát) Tűnés,szöke herceg!*

******Menjünk arra!*

******Onnan nem jutunk ki élve! (német) Feküdj! (horvát)*

– ...esteledik. Jól ismerem a környéket. Sötétben átlopakodunk a mieinkhez!

Az alkony közeledtével a páncéltörő lövedékek, gránátok ritkábban robbantak. Csitult a golyózapor. „Mars na Drinu...” – bömbölték a hangszórók. Az induló visszavonulót fűjt. Görnyedt árnyakként másztunk a kerítés törmelékén a vízelvezető árokig. A fűre hasalva Vribik irányába. Pillanatra megálltam Horst merev teste mellett. Nem tudtam: a neonáci hitt-e a keresztények Istenében, vagy inkább a Walhalla ködös csarnokában védte Odin mellett a sört... Rövid imát mormoltam a lelkéért, s a képzeletbeli fejfájára ezt az idézetet „róttam”: „a világ így ér véget, nem bummal, csak scheiße, scheiße”.

Bojana dühösen sziszegte a sötétből:

– Gyere már! Hagyd azt a hólyagot! Gyorsan!

Takaros, emeletes villa pincéjében tucatszám horvát húzta meg magát. Boban, a parancsnok, a hátam veregette:

– Jók voltak! Holnap a harcra foghatók törnek ki először. Utat nyitunk a sebesülteket szállító csoportjának. Egyszerű terv, remélem, beválik. Szólj a társadnak: pihenjen! Szükség lesz az erőre!

Nem szerettem, ha „társamnak” szólították Bojanát. Olykor kaján villanást véltem felfedezni a gárdisták nyüzött ábrázatán. Elkotyogták, hogy az ostrom kezdetén, a nyárutó napjaiban néhányan a hátára döntötték a lányt. Egy alkalommal – a szénaboglya mélyén – olyan nyögdecselést, visongást csapott, hogy a csetnik járőrök is világgá szaladtak...

A barna szemekben nem láttam mást, csak az öldöklés közben fellobbanó tüzet, s a fegyverszűnet idején a melankóliával kevert türelmetlenséget.

III.

A nap heves tűzérési támadással kezdődött. A helyőrség szórványos válasza – mint a szúnyog zümmögése a lódarázs dongása mellett. Az a súlyos emberveszteség elvette a szerbek kedvét a gyalogság rohamától.

Délutánig egy beomlott tetejű gazdasági épületben húztuk meg magunkat. Megjelent Stefan. Intett: kövessük!

A levegő felmelegedett. A faluszéli sárgálló kukoricásba szaladtunk. A száraz tövek ropogása sortűzként hallatszott... A tábla közepén jártunk, a fojtó levegőben derékszíjig átizzadtunk. Óráknak tűnt a menetelés. Az élen haladók megtorpantak. Mellettünk csikorogva dübörgött egy JNA harcokcsi.

A tengerit csatorna szelte ketté. Fejünk fölé emelt fegyverrel keltünk át. A nadrágom combközépig átnedvesedett, bakancsom cuppogott a latyaktól. A túlparton „bóbíta” a földre került, szétterpesztett lábakkal, térden csúszott vissza a zavaros vízbe. A Kalasnyikovja a tusáig elmerült. Villogtatva a szemét, elfogadta a segítő kezet: kirángattam a szárazra. Lihegve ült le.

Éjfél után értünk az elsötétített faluba. Mentőautók vitték a sebesülteket. Üres tornaterembe gyűltünk. A nagy ablakokon átszüremlő holdfényben heveredtünk a padlón sorba rakott matracokra. A rám száradt ruha bőrében, a kiosztott szilvapálinkát felböfögve feküdtem; hetek óta először hajtottam nyugodtan álomra a fejem. Mellettem Szamardzsics nyitott szájjal horkolt.

IV.

Korán ébresztettek. Leponyvázott teherautóra másztunk. A fapad hideg volt, a kezemet a fenekem alá csúsztatva ültem. Bojana megvetően húzta el a száját:

– Puhány!

– Könnyű neked! Ki vagy párnázva! – ahogy kimondtam, rögtön meg is bántam; még fejemhez vágja a puskát! Ráncolt homlokkal meredt előre. Mit forgatott a fejében? Korábban nem hagyta volna a beszólásomat!

A város főterén állt meg a kocsisor. A felhők közül kikukkantó nap szedett-vedett csapatunkra vetette fényét. A horvát véderő helyi parancs-

noka – szürke arcú férfi – dicsérő szavakkal méltatta a nemzetközi egység helytállását. Aki tovább akart harcolni, csatlakozhatott a gárda városi alakulatához. Krobót társaim, többen a külhoniak közül is, jelentkeztek. Árulásnak éreztem, amikor leadtam a fegyvert.

Szegény Vlasics Jóska rokonainál kvártélyoztam be magam. Fürdővíz, tiszta fehérnemű – a krajjinai hegyekben harcoló fiú ruháit mintha rám öntötték volna... A sírásra görbülő szájú ősz asszony „magyaros” pörkölttel kínált. A csillogó szemű nagylánnyal a konyhaajtóból nézték, ahogy faltam az ételt.

Szemben a kávézó nyitva volt. Az orvlövészek miatt a nádfonatú székeket nem tették ki az utcára. A helyiség zsúfolásig megtelt. A sötétített ablakon óarnyszínt öltött az erősödő napfény. A bárpult üvegein megcsillantak a színes címkék. A szomszéd asztalnál ülő, kosaras termetű tiszt felemelte poharát:

– Laslovo hős védőire! – éljenzés harsant. Kimosakodva, „civil” ruhában szégyenkezve húztam össze magam. A dicséret nem engem illetett. Felhajtottam a Karlovac maradékát, izzadó homlokomat törölve távozni készültem. Megnyikordult az ajtó, a belépő megállt mögöttem. Kíváncsian fordultam hátra. A vászonnadrág feszült rajta, bő nyakas pulóvert, ujjatlan széldzsekit viselt. A laza öltözet nem rejtette a megereszkedett melleket. Markáns vonásait, hátratolt svájccsapkaként álló frizuráját megismertem.

– Szia, Bojana! Azt hittem, gárdistának álltál!?

– Még nem döntöttem. Hallottam: hazamész...

– Jól tudod!

– Mihez kezdesz?

– Csatlakozom a Zágrábba induló transzporthoz, onnan Isztriába megyek. A zöldhatár életveszélyes. Valamelyik kikötőből csak átjutok Szlovéniába. A sad adio!

– Ez nem a te háborúd...

– Bogár vagy te is a hangyabolyban. Szerb létedre, a horvátok közt harcolsz.

A lány vonásai szigorodtak. Állát felhúzta, homloka ráncolt, erekkel szőtt keze a szemét dörzsölte. Suttogását alig értettem:

– Az uram a Jugotrans kamionsöfőrje volt a háború előtt. Az első napokban lőtte le egy csetnik! Kirabolta, s az út mellett hagyta elvérezni! Halil, bosnyák származású volt.

– Nem tudtam. Bocsáss meg, hogy felzaklattalak! A Balkán csordultig telt tragédiákkal!

– Hallottam a barátodról... Pula külvárosában, Verudában laktunk. Segíthetek hajót találni!

Felkapta a fejét, szemembe nézett, kemény pillantása könnyörgővé vált.

– Veled tarthatok... Puláig? – keserűn nyögő hangja, kérlelő tekintete rosszabb volt a korábbi éles szavaknál, haragos nézésnél. Miért akaszkodik rám? Csak ő hiányzott a boldogságomból...

– Bojana!

– Szólíts úgy, mint a hátam mögött szoktál: „bóbitának”! Magyarul van? Mit jelent?

– Egy verses dalban a tündérlányt hívják így.

– Milyen romantikus! Kedves vagy! – Nem tudtam a szemébe nézni...

V.

Eszéktől délre az A5-ös főút menti földeken szomorú látvány fogadott: kilőtt JNA tank, árokba fordult teherautók, kiégett személygépkocsik, buszok. A boszniai határ előtt kanyarodtunk a napnyugat felé futó A3-ra.

Petarral megegyeztünk: a fővárosig vezetek. Az őszi homályban is tompított fényszórókkal hajtottam. Nem kockáztattam, csetnik barom ne a kocsinkon tesztelje az RPG-je irányzékát. A középső és az „anyós” ülést hátradöntöttük. Bojana „legényes” horkantására Petar felriadt. Dühösen felém sziszegett.

– A kutyafejét! Magyar, nem tudtál csendesebb nővel összeállni! Arcomba szaladt a vér, nem magyarázkodtam, könnyökkel taszítottam a lányon. Karját feje alá dugva elfordult, Zágrábig aludt.

Késő este értünk a városba. Schell-kútnál tankoltunk. A köpcös, harcsabajszú benzinkutas fejével keletnek intett:

– Mi a helyzet a fronton? A híradóban mondták: a szerbek bevették Vukovárt. Áttörtek Eszék felé? – Savanyú ábrázatunkról leolvasta a választ, legyintett.

Bojana a nedves aszfalton tornáztatta végtagjait. Helyet cseréltem Petarral. A lány a kút bisztrójából kávét hozott az új sofőrnek.

Zágráb a háború ellenére élte az európai metropolisz életét: a belváros ki volt világítva, emberekkel teli utcák, ám a külvárosi lakótelepek komor lepelbe burkolóztak.

A sztrádán megtett út volt a legbiztonságosabb, azon hagytuk el a fővárost délnyugati irányba.

Medvenica hegyeire ponyvaként terült az éjszaka. Lassan leragadtak a szemeim...

...Fegyverek ropogtak, tejszínű köd ülte a romokat, nedves kőhalom mögött guggoltam. Szláv mormolást hallottam a homályból, ujjam a kalasnyikov ravaszán tartottam, lövésre készen...

Fejem az ajtó üvegének csapódott. Mielőtt visszazuhantam volna kegyetlen álmomba: a motor dohogásán szófoszlányok szűrődtek át. Petar és Bojana halkán beszélgettek.

– A pasid besokallt a háborútól? Kikészült a német!

– Nem a pasim és magyar.

– Akkor miért tapadsz rá?

– Együtt harcoltunk...

– Mi a terved? A srác Pulában, az első hajóval le fog lépni.

...

– Szereted? Mit szól hozzá?

– Erről nem beszéltünk.

– Járj a földön! Az ilyen sármos fickóknak otthon minden ujjára akad nő. A magyar csajok gyönyörűek!

– Fogd a pofád! Az útra figyelj!

VI.

Az óváros évszázados házaira nézett a „krcsma” ablaka. A mézszínű Karlovac selymesen simuló íze, a szomszéd asztalok felől a duruzsolás: ott-honi érzést keltett, Frédi barátom pubjának meghitt hangulatát. Szemben Petar szürcsölte a sörét. A sűrű hab mögül somolyogva kérdezte:

- Hol szállsz meg? Mihez kezdesz Pulában?
- Keresek egy hajót, ami átvisz az olaszokhoz, ha nem találok, legalább Koperig szeretnék eljutni. Ott nincsenek szerbek.
- Akkor, Isten veled! Egészség!
- Békében gyönyörű az országod... Egészségedre!
- Bojanát láttad?
- Ment a dolgára.
- Keresd meg! Amíg nem jutsz fel egy hajóra, tető lesz a fejed fölött. Nyáron a szabadban lehet éjszakázni, de most... Itt lakik Verudában.
- Honnan tudod?
- Az éjjel dumáltunk, vezetés közben.
- Köszönöm, hogy elhoztál minket!
- Ne köszönd! Darabig te vezettél, többet pihenhettem. Isten veled, magyar!
- Viszlát!

A háború és a borongós őszi időjárás kiürítette a várost. A part néptelen mólóján tébláboltam. A tenger felől feltámadt a szél. Az esőtől dagadó fellegek Pula fölött könnyítettek a terhükön. Bőrig áztam. A Flaciasova utcáról nyíló mellékutcába szaladtam. Futó pillantásra méltattam a vízfüggöny mögé bújt, kő és téglá keverékéből épített bizáncias templomot. A Becska közben Jeretova útra változott, hatalmas fenyők sora kísért, mögöttük a temető csak növelte a gyászos hangulatomat. A járdára nyúló csatornákból kis folyamok hömpölyögtek. Lebernyeges köpeny alá bújt rendőrtől kérdeztem: Merre van a lakótelep? Balra mutatott a „Veruda ulica” táblára.

Presszó felirata tűnt föl: bemenekültem. A pisla lámpák alatt helyiek izogattak. Körbenéztem, üres asztalt keresve. Közelen állt egy, rajta fél tucat likőrös pohár, a székek hátrahúzva... Az átázott hátizsákot belöktem a szék alá. A csapost keresve tekergettem a nyakam, mikor mögöttem ismerős rekedtséggel csattant a kérdés:

- Jöttél búcsúzkodni? Petar mondta, hogy hol találsz?
- Bojana... - alig állt a lábán. Elképedt arcomra nézve felnevetett. Letottyant a székre. Zavaros tekintete bizonyította: a poharak tartalmát ő „pusztította”!
- Hogy nézel ki? Mit ittál?
- Rumot!
- Akkor a kövön hasalnál!

– Puncsrumot...Pe...Pepitót! Kérsz?

– Isten ments!

– Ha nem miattam jöttél... akkor meg?

– Kiadó szobát keresek. Holnap hajó után nézek. Mi van?

A lány nyögve áthajolt az asztal fölött, fél kézzel támaszkodva próbálta letörölni arcomról az esővizet.

– Ül vissza!

– E... Eláztál! Az orrodrol is csöpög!

– Te is!

– Meghúzhatod magad nálunk... nálam... Emeleten van ugyan... elég tágas két embernek... amíg... – elharapta a mondat végét, visszahuppant a székre. Felszolgáló perdült mellém, fél szemmel Szamardzicsot vizslatva felvette a rendelést, a fülembé súgta:

– A hölgynek már ne kérjen többet!

– Eszembe sincs!

A lány kezeit ölébe ejtve, magába roskadva ült.

– Köszönöm a lehetőséget! Pár napra hozzád költözöm. De csak akkor, ha...

Bóbíta mosolya vicsorgósra sikerült. Előhalasztam a hátizsákot, s Bojanát könyökénél fogva a kijárat felé irányítottam Bojanát. A hűvös levegőn összeszedte magát. Dzsekijét nyakig felhúзва, merev léptekkel jött mellettem.

A lakótelep nem különbözött a hazai betondzsungelektől. A tenger felé néző lakást ízléses modern bútorokkal rendezték be. Csuklottam a nagyképernyős Philips tévé s a Pioneer hifitorony láttán. Bojana ledobta ázott felöltőjét, s eltűnt a WC-ajtó mögött. Becsukva is hallottam, ahogy „nyúzta a rókát”. A nappali ajtaját udvariasságból behajtottam. Egyik öblös fotel támlájára szórtam a nedves ruháimat. Vlasics unokaöccsének kopottas melegítőjét vettem föl. Bóbiskoltam, vártam a lányt, de házigazdám óráig vagdosta maga után a toalett és a fürdő ajtaját. Átmentem hozzá a szomszéd helyiségbe. Franciaágy szélén – foltos nadrágban – görnyedten ült. A hasát masszírozó karján izmok feszültek. Véréres szemei segítségkérően néztek:

– Megdöglök, Tamás! Epét hányok!...

– A mosdó mellet láttam egy felmosóvödrot, idehozom... Próbálj kicsit feküdni! Itt van: a fejed mellé tettem. Ha jön a baj, csak fordulj rá!

Az ágyra dőlt. Magzati pózba kuporodva hevert. A sáros lábbelijét lerángattam. Terjengő lábszag keveredett az alkohol és a hányás szagával.

A melegítőmbe kapaszkodva, esdeklő hangon kérte:

– Tamás! Ne hagyj magamra!

A fejéhez üttem, a vödör mellé. Izzadó homlokát tenyeremmel töröltem.

Kócos haját simogatva nyugtattam:

– Próbálj aludni!

Kétszer hányt, mire horkolva elaludt.

VII.

Reggel kiszellőztettem a szobát. Az alvó nőt betakartam a lerúgott ágyneművel. A vödört kimostam.

A part közel volt, kérdezősködés után rátaláltam az Arsenalska utcára. A tengert hatalmas hajógyár takarta. Segítség nélkül értem a Flaciusovára, a kikötő főutcájára. A Putnicka-öböl betonozott mólóihoz mentem.

Ólomszínű köd szállt, s az enyhe párás időben hiába járkáltam a halászhalók, raklapok szegélyezte parton. A bóra évszaka volt, s ez még békeidőben is óvatosságra intette a kihajózást fontolgatókat. A háború miatt a turistaforgalom leállt. Csalódottan ballagtam vissza Verudába.

Bojanát ébren találtam. Túl volt az első „kétségbeesésen”. Szabadidőruhában, nedves hajjal állt a konyhaajtóban. Végigsimított a karomon:

– Köszönöm, hogy mellettem voltál... Sikerült hajót találni?

Arcomon volt a válasz.

– Ne keseredj el! Ismerek néhány halászt. Ha van pénzed, segítenek... De időbe telik. Ennél valamit? Épp a vásárcsarnokba készültem a főzni-valóért.

– Mondtam, a kaját állom! Hordárnak jó vagyok! – A barna arcon a szepplők is felragyogtak!

– Keríték melegebb ruhát – az ajtóban megtorpant. – Az este rémes voltam, ugye?

Ócska Zetrán buszoztunk a belvárosba. Fejkendős asszonyok, svájcisapkás férfiak szorongtak az üléseken. A nagykabátok molyirtó-szaga terjengett. Római kori diadalívnel szálltunk le. A széles Flanaticka utcán, néhány perces séta után előttünk magasodott a századelő impozáns fém-üveg együttese.

A csarnokot a rengeteg halféle, zöltség, gyümölcs uralta. Találtunk hentesüzletet is. A kerek arcú, kövér eladónő kiemelt a hűtőből egy nagy

adag marhahúst. A kést szorongatva kérdőn a társamra nézett, aki lapos pillantást vetett felém. Az asszonyosság öblösen felnevetett: „Emberes adag lesz!” Átnyújtotta a bezacskozott árut, megveregette Bojana karját. A zöld-ségesnél telepakolt egy nejlontáskát paradicsommal, salátával, hagymával és paprikával. A fűszeresnél tasak bors és üvegben házi készítésű olívaolaj került a „szatyorba”. Elemében volt, egyik árustól a másikig röpködött. A „púpig” rakott táskákat cipelve bandukoltam mögötte. Idős házaspár köszönt ránk, kedvesen a lányra mosolyogtak. Bojana megfogta a karom. Esélyem nem volt „tiltakozni”...

A buszmegálló előtti szűk utcácskában italbolt kirakata tűnt fel. Kérdőn rám nézett:

– Szeretnél valami innivalót? Megvehetjük!

– Ha te szomjas vagy... – összerezent, belém markolt. Arcáról lelehadt a jókedv... Tini lányok csiviteltek mellettünk, egyikük vigyorogva ránk nézett, szeme pajkosan csillogott. Bóbita felnevetett:

– Isten ments! Menjünk haza!

A konyhában sürgölődött: felkockázta a húst, majd a hűtőbe tette. A nappaliban ücsörögtem, mikor bekiabált:

– Öltözz, Tamás! Ismerőshöz megyünk, tud neked segíteni!

VIII.

A magas, csontos alaknak kilógott az ősz haja a sapka alól. Borostás képe elfintorodott, amint Bojana bűgő hangját hallgatta. Gyors, pergő nyelvű beszédükből alig értettem valamit. A fickó sértődötten fölemelte hangját, mire a hóna aljáig érő lán, kevés híján bokán rúgta. Úgy festett, mint harcias méhecske a lódarázs előtt. Csípőre tett kézzel, dühösen rázza meg a fejét, kibomlott haja felvette a „bóbitáját”. A nyakigláb hevesen gesztikulált. A pofon csattanását vártam, amikor a veszekedés hirtelen abbamaradt. Egyességre jutottak. Bojana játékosan a férfi gyomra felé bokszolt, közben rám kacintott. Később megtudtam: az Eszéken kapott márka kétharmadát elvitte...

Kezet ráztam a férfival, búcsúzólul még németül odavetette:

– Látom, böcsületesen „lerendezted” a csajt! Szegény Halil puhapöcsű volt.

Tiltakozásomat erőteljes hátbaveregetéssel szerelte le. – Ugyan nem egy Cindy Crawford, de remek asszony lesz belőle! Akkor, holnap indulunk!... Auf wiedersehen!

Bojana a pocsolják tükörcserepeitől csillogó mólón várt. Legyintett a távolodó férfi után.

– Vén zsvány! De eréllyel megpuhítható! Különben, arany szíve van. Sajnos, a külföldieket rühelli.

Napok sodortatása után, felfénylő jövő reményével, megnyugodva gyalogoltam vissza a verudai lakótelepre.

A lány gyöngé filteres teát főzött. Ravaszka mosollyal az öblös pohár mellé darálóra hajazó szerkezet alkatrészeit tette.

– Kérlek, rakd össze! Férfimunka!

A hűtőből elővette a húst, közben végeztem az összeszereléssel, ledaráltá, nagyobb lábosba tette, megsózta, borsozta, kevés vizet öntött hozzá. Préselt fokhagymával összepasszírozta. Mikor elkészült a fasírtszerű massa, fűgén kicsi kolbászkákat gyúrt belőle. Fémfőzősorakoztatva tette vissza a hűtőbe.

– Egy óra! Addig összevágjuk a zöldséget. Finom lesz! Magyarul hogy nevezik?

– Salátának...

Erős keze ügyesen aprította a helyiek leveses paradicsomát, harsogva hullt a lilahagyma és a fodros saláta. Porcelántálban összeforgatta, és ráöntötte az olivaolajat. Ujjait nyalogatva elismerően szólt:

– Házias pasi vagy, magyarkám! Amíg sütöm, terítsd meg az asztalt! A vitrinben találd az étkezéshez.

Felsercent az olaj. A tányérok, evőeszközök rendezése közben rápillantottam a tűzhely mellett sürgölődő nőre. Ügyesen forgatta a rudacskákat, minden oldalát pirosra sütötte.

A szivárványszínű salátakötemény s a friss „lyukas” kenyér fenséges köretként szolgált. A fronton szokott mohósággal faltam az ételt. Az asztal túlfelén nem hallottam a kés-villa kopogását. Bojana a tányér fölött, állát tenyerében tartva nézett. Szemében könny-gyémántok csillogtak. Nem volt szokásom, de segítettem a lánynak elmosogatni.

Teli hassal a zuhanyzás is mennyei érzés! Becsülni az tudja, aki hónapokig szagolta a háború mindent átító áporodott izzadságból, lőporbűzből, a félelem fanyar kanszagából kevert „illatát”.

A heverő rugói roppantak, amint végignyúltam rajta. A mennyezetet bámulva minden szörnyűség – Vlasics vérmocskos aszfalton heverő teste, a fegyverek reggeltől estig döngése, a szerbek bömbölő megafonjai, a sebesültek jajgatása – csak másnapos rossz álomnak tűnt.

A hátizsákból előkotortam a féltve őrzött iratokat: világútlevél, személyi igazolvány, adókártyák... Ismerőseim a szívfájdítón békés, másik életemből.

Virágillat áradt szét a helyiségben. A nyitott ajtóban – mezítláb, két-részes hálóruhájában – Bojana állt. Elraktam a papírokat. Mire felegyenesedtem, előttem állt. A barna, tágra nyílt szemek megdermesztettek. Keble a mellemhez ért. Akaratlan karoltam át. Vastag ajkai gyöngykagylóként nyíltak, csókjának tengervíz íze volt. Kigombolt felsőjéből elősejlett a melle, nyelvemmel a hevült húst érintettem. Felnyögött, elhúzva keblét a számtól, ledobta a hálóruhát. Asszonyosan telt teste, sűrű szőrzete láttán a vágy tornádóként ragadott el.

Tudtam: gyengéden kéne a kék útján vezetnem... Türelmes sóhajjal viselte.

Arcán a napfoltokat külön-külön csókoltam, mellének lazacszínű puha bimbóit simogattam. A vágy újfent keménnyé tett. Lassan hatoltam a lányba, hálásan felnyögött. Ajkunk összeforrt, izmos lába erővel szorított, csípője vad táncba kezdett, a „csúcson” ívbe feszülve kiáltott, a vállamba harapott. Néhány heves lökés után másodszer is forró ágyékába élveztem.

Izzadtan, lihegve feküdtünk. Érdes keze tévován kereste az arcomat. Megcsókoltam a nyakát, és a fülébe súgtam:

– Csodálatos vagy, Bojana! – Vállamra hajtotta fejét, remegő hangon szólt.

– Ígérd meg, veled mehetek és nem hagysz el soha!

IX.

Szakadt az eső, a tenger háborogva tört meg a kikötő betonján. A légénység fürgén ugrált a szilaj táncot lejtő vitorlásra. Mogorva ábrázatuk

elővillant a vízhatlan csuklyák alól. Az árboc és a hajókabin közé feszített vászon alá kapott a szél, de nem tudta megbontani. Szűk kajütbe zsúfolódunk. A vitorla megfeszült, a hajó hasította a hullámokat.

Nem szagoltam sokáig a legénység dohány, tömény szesz és izzadság kevert szagát. Kimenekültem a szabadba, a vászon alá beverő esőben néztem a távolodó partot. Pula a fakó esőfüggöny mögé bújt. A kikötő daruja „intetett” búcsúzóul. „Isten veled Horvátország! Isten veletek, harcostársak!”

A ponyván megszűnt a zivatar-dobolás. A hínárzöld tengerről felszállt a tej-sűrű pára. Az öböl rákollóként záródó partjai tisztán kivethetővé váltak.

Bojana utánam jött. Állát vállamra téve mondta:

- Vízbe ne ess! Tudsz úszni?
- Mint a veszett fejsze nyele...

Korábban zavaró, horkantásszerű kacarászása kellemesen bizsergette a tarkómat. A hánykolódó hajón biztos lábakkal állt. Átkaroltam, arcom a tengerillatú hajába fúrta. A durván drótszerűnek tűnő hajsátor érintésre kellemes volt, mint a medvebunda: simogatta borostás képemet...

- Most, hogy rád találtam, nem bírnám ki ha elveszítenélek! – Homloka kisimult, amikor megcsókoltam.

- Nem szabadulsz tőlem.
- Szeretlek!

Az ősz halász krákogó köhögése szakított el az ajkától. Csontos ujjával a horizont sűrűsödő smaragdjára mutatott. A lánynak mondta:

- Az öböl kijárata tele van szigetekkel. Ott az egyik! Északnak fordulunk, elhajózunk Brijuni mellett. A „marsall” szigetét szigorúan őrzik. Az a legveszélyesebb szakasz! Ha beleszaladunk egy szerb járőrhajóba...

Bojana kiáltása szakította félbe, a palackzöld vízben ezüstös villanással nagy hal cikázott a vitorlás előtt. Az öreg meglepetten vakarta a fejét:

- Delfin! Ilyen közel a parthoz a bőra idején még nem láttam! Nyáron a meleg nyílt vízben csapatostul előfordulnak. Ezt mi lelte?

Konzervet ettünk ebédre. A szűkös hely okán Bojana bevackolta magát az ölembe. A ránézésre mokány, „izomgolyó” test puhán simult hozzám. Mogorva társaink, ránk nézve, elvigyorodtak.

A lány megállás nélkül csacsogott: szlovén ismerőseit sorolta. „Útlevel-képet kell csináltatnom! Ezer éve nem jártam fodrásznál!”

- Gyere, sétáljunk a fedélzeten, amíg nincs vihar!

A deres hajú bosszúsan kémlelte az eget:

– Esni fog! Elhagytuk a Zsunac-öblöt, a nyílt vízen hajózunk. Arra, északkeletnek van a Proszтина-fok a világítótoronnyal.

Bojana a fülemhez hajolt:

– Idegesek! Nincs messze a Brijun-sziget, meg a katonák. Menjünk vissza!

A kabin sarkába húzódtunk. Megrándult a hajó, a fejünk összekoccant. Ismétlődő rossz álomként bömbölt egy szerb hangszóró! Kiszaladtunk a fedélzetre. A kapitány kiáltása feloldódott az élénkülő szélben. A szárazföld sötét vonala mellől páncélozott hajó közeledett.

– Legalább húsz tengeri csomóval jön! Nincs esély elmenekülni!... A kurva életbe! Ezek löni fognak: fedezékbe!...

A járőrhajó megafonja túlharsogta az Adria morajlását. Közelebből kivehetők voltak a fakó fémtest részei, a tornyon forgó antennák. Amint oldalt fordult, feltűnt a „JRM” embléma. Társaim rémülten mutattak a gépágyúk meredő csövére. Ezeknek az acél sem akadály! Mire végiggondoltam: elsütötték, a lövedékek a kabin oldalába és az árbocrúdba csapódtak. Gépfegyverek kelepeltek. Lelassult az idő, darabig bambán álltam, későn kerestem fedezéket. Pillanatok alatt történt: Bojana a mentőcsónak mögül rám vetette magát, a lendülettől a vízbe estünk. A zuhanás előtt éreztem, összerándult a teste. A tenger összecsapott fölöttünk. A felszínre tempóztam, bal kezemmel az ernyedt lányt tartottam a víz fölött. Hunyt szemét látva, az arcába kiáltottam:

– Mi van veled?! Mért nem szólsz?!

Piros folt terjedt a teste körül. Felüvöltöttem:

– Bojana! Térj magadhoz! Tempózz!

A szerb járőrhajó leállította motorját. Mögöttem a halászok kiabáltak. A két hajótest felfogta a nagyobb hullámokat, nem tudom a levegőn tartani a fejét. Elgémberedetek a végtagjaim. Mentőöv csobbant, valaki horvátul ordított:

– Hagyja! Meghalt!... Kapaszkodjon, kihúzzuk!

A lány vértől ázott testét karajaimban tartva a hátamra feküdtem. A kétségbeesett könnyörgés, mintha nem az én hangom lett volna:

– Bojana! Ne hagyj itt!... Szeretlek! Veled megyek, drága Bóbitám!

Kisodródtunk a vitorlás fedéséből, a hideg tajték beborított. Nem vet-

tem levegőt, Bojanát ölelve süllyedtem a mélybe. Mellettem ezüst villant, a sötétülő égbolt a „fenn” dimenziójában maradt...

...és a delfinlány

X.

Apróhalak raja kísérte, megannyi rőten sejlő, s nagyobbak, fakó ezüst, kísérteties nyershús-színűek. Farokcsapásaik száma megegyezett azzal a születő lüktetéssel, ami a medúzaszerű fényesség felé sikló testben vibrált. Könnyűvé vált, semmihez sem hasonlatos súlytalansága a lentről áramló homályhoz tartozott, erőteljes súlytalansággá vált. Nem volt uszonya, amivel csaphatott volna, lábával rúgta föl magát a lassan hűlő magzatvízből.

Csattanva szakadt a folyós hártya-határ, levegő tódult a tüdejébe. Oldalához szorított karjaival szétcsapott. Tűzkorong köpte rá ragyogását. A tüdejében izzott a pokol, ordítás tört fel a torkán. Hal-társai visszairamlottak a mélységbe. Keze, lába ütemre mozdult, fáradhatatlan tempóban; fejét az új dimenzió párák világosán tartva úszni kezdett. Álomtalan szemei feloldódtak a tenger zöldjében...

Nyirkos homokon eszmélt. Zihálva botorkált a bozótos felé. Fokozatosan tért vissza az érzékelés: az egyenletes hullámbúgás éktelen zajjá változott – bogarak zúgtak, madarak rikoltoztak, ágak recsegték. Orra a tenger illata után nehéz földszaggal, virágok, gyümölcsök aromájával telt meg. Szürke, hámló kérgű fa törzséhez ért, lehajló ágakon a levelek borszerűek voltak. Megborzongott. Végigtapogatta testét, rátört a felismerés: csupaszon áll a lombok fölé hágó nap alatt. A meleg elől behúzódtott az árnyak közé. Fejét tenyerében tartva ült. Nem érzett *fáradtságot*; vágyódva nézett a homokot simogató habokra. *Mit tegyen? Menjen vissza a vízbe?* Hívta a testetlen lebegés harmóniája, az őselem magánya.

Fehér begyű, pirossal tarkított fekete tollú madár szállt az ágra. Gyors mozdulattal csípett fel egy hernyót. Elméjében váratlanul bukkant a név: fakopáncs. A név adásával egy időben korgott a gyomra. Kinyúlt a lógó érett-sárga gyümölcsért. Íze nem a moszat íze volt, sem a sós víz íze. *Édes*. Kezeit nem tudta kordában tartani, ágaskodva szüretelt, hosszú ideig falt; émelység fogta el: kihányta a megevett gyümölcsöt. A forráság alábbha-

gyott, a tengerparton állt. A lába nyomát nézte a homokban. *Ki vagyok? Mit keresek itt?...*

A ráboruló sötétségben szívébe markolt a félelem. Korábban nem ismerte ezt az emóciót. Összerezcent a gally roppanásától. Visszahátrált a bokrok közé. Fények gyúltak: szemében megkettőződött az éjkupola. Az álmatlanság hályoga lehullt, csukott szemmel álmodott...

...csillámló telér, hideg magányosság. Mozgásra képtelen holt anyag, mégis élő: kristály – test.

Oszló hússal karjában alámerülő; meghasonlott hitetlen; szerelmet vesztett sármőr; géppuskát markoló gyilkos... Tamás... Tamás... Tamás... Niedermayer... Niedermayer Tamás... Halott, mégis élő. Az élet kútja fölő hajoló; a sötétségbe néző: tárt kapu-szemű, az éj csillagait visszaverőn tükrörszemű...

Sírva ébredt.

A sziget belsejét, a part dús növényzetét sziklák szabdalták. Ritkás macchiába ért. Szuhar, levendula, mirtusznevek fénylettek elméjében. Tudta: megérkezett.

A lankát meredek terep váltotta. Derékmagas kőkerítés állta útját. Terebélyes, görbe törzsű fa hajolt fölő – egy olajfa. Fürgén mászott át a falon.

A domboldalhoz simuló egyszerű épület fából és kőből épült. Megbar-nult ajtó nyílt, ínycsiklandó illat áramlott. Egy nő lépett ki a homályból. Kezét a nemi szerve elé kapta. A pillantásától úgy érezte, szétfoszlik a levegőben vagy inkább a föld alá süllyed szégyenében. Elöntötte a régmúlt élet fóbíaja. A ránctalan kar hozzáért tejfehér bőréhez, végigsimított az arcán. Intett, hogy kövesse.

A nő alakját bő, csalánból szőtt öltözet fedte. Mezítláb, fürgén lépke-dett a sárguló gyepen. A tűzhelyen piros bogyból készített étel főtt. Illata szétáradt a helyiségben. Rózsapír színű sűrű lében úszkáltak a gyümölcs-darabok. Savanykás íze volt, akár a karéj barna kenyérnek. Vágyó pillan-tására villant a nő szeme, szokatlan sűrűn álló gyöngyház fogai ragyogtak. Farkaséhséggel falta a darab juhsajtot, s az újabb szelet kenyeret. Még kért volna, de a nő tagadón megrázta a fejét. A mozdulattól a kékesfekete haj-sátor arcába hullt.

A tenger magzatvizéből kijőve az élénksége lassan vált tompuló fáradtsággá: az első átaludt éjszaka után, az első gyümölcsök elfogyasztása után, az első tál meleg-étel után... A recsegő kerevetre heveredett. Álmodott:

...hínárzöld árnyékban, öntudatlan lebegő. Nyitott szemekkel – vakon; nyitott ajakkal – légzés nélkül; szétvetett tagokkal – mozdulatlan. A színek változnak körötte: opálos fénykőd, a márvány hús mellett ezüst csillám-érintés; a nagy hal uszonyával perdíti; összerándul, a palackorr csupasz melléhez ér; kitátott pofából örvénylik a víz, fénylő fogor, mint felfűzött gyöngyök lánc; mosoly? Éles hangok, a barátságos tekintetben értelem; halszemek, mégsem azok... A sötétség a mélyben marad, a delfin finom lökéseitől sóhajként emelkedik a tükröző tündöklés, az életsárga fény felé...

E naptól a nő házában lakott. Segített a konyhakertet művelni, a kecskékre vigyázott:- S a sziget északi lejtőjén vetett rozsból lisztet őrölt, kenyeret sütött. A tető öreg nádját újarakta, s ügyesen toldozta a kőfalat.

A lány kényelmes ruhát készített neki, s mikor munkás nap után hazatért, az ajtóban várta, kézenfogva vezette, meleg ételt rakott elé...

A forróságban együtt sétáltak a hajlott fák alatt, éjszaka együtt nézték a part szikláiról a fénypöttyös mennyboltot. A férfi arcán a fájdalom vonásai ellágyultak. A lány boldogan kacagott, s ha látta visszatérni a borzalmak ráncait, hevesen tiltakozott.

(Nem ismerte a szavak formálásának képességét, helyette a nyúlánk test beszélt: egy nyári alkonyon – mikor az ég a földhöz ért, s a csillagok kristályos lámpásokként fénylettek – az ametiszt szemekben felszikrázott a fekete fény. A férfi nem emlékezett az elveszített kedves utáni búslakodásra; nyitott lélekkel ült az aranyfüggős éjpalást alatt. A lány csókot lehelt ajkára. A férfi a karjaiba zárta hűvös, karcsú testét. A szférák együttállásának idején asszonyává tette, és a mozdulatlan tenger beleegyezően morajlott.)

Nem születtek gyermekeik. Nem korhadtak együtt vénné. Csontjaik, húsuk humuszából nem nőtt ikerfa. Nem bizony, barátaim...

Azóta is ott élnek – Atlantisz és Lemúria között – az örökzöld szigeten, szerény boldogságban; életük aranyló nappalok és ónix éjjelek végtelen sora.